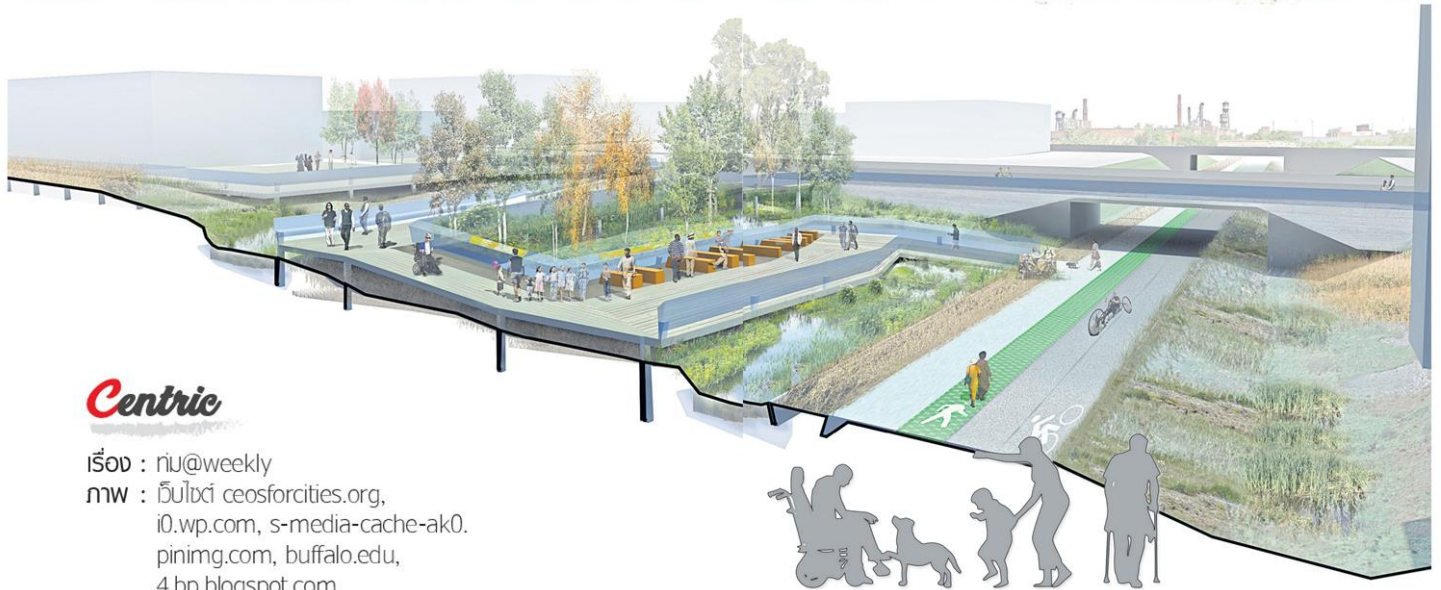

การออกแบบที่เป็นสากล ผันไม่ไกลของคนเมือง

Centric

เรื่อง : ทีม@weekly

ภาพ : เว็บไซต์ ceosforcities.org,
i0.wp.com, s-media-cache-ak0.
pinimg.com, buffalo.edu,
4.bp.blogspot.com

เรื่องที่น่าสนใจสำหรับคนเมืองที่จะเดินสู่
ความเป็นอารยสถาปัตย์หรือการออกแบบ
ที่เป็นสากลมากขึ้น

เพราะเมื่อต้นปี 2560 ที่ผ่านมา มีรายงาน
ภาวะสังคมประจำไตรมาส 4/2559 และภาพ
รวมปี 2559 โดยสำนักงานคณะกรรมการ
พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)
หรือสภาพัฒน์ ได้ออกรายงานเรื่อง “การ
ออกแบบที่เป็นสากล : รูปธรรมของสังคม
เสมอภาค” ซึ่งมีเนื้อหาที่น่าสนใจ เป็นการกระตุ้น
ให้ตระหนักถึงการใช้อย่างออกแบบเข้ามา
สร้างความเท่าเทียมให้กับคนทุกกลุ่มในสังคม

แนวคิดเรื่องการออกแบบสิ่งแวดล้อม
การสร้างสถานที่ และสิ่งของต่างๆ เพื่อให้
ทุกคนที่อยู่ในสังคมสามารถใช้ประโยชน์จาก
สิ่งเหล่านั้นได้อย่างเต็มที่และเท่าเทียมกัน
โดยไม่ต้องมีการออกแบบดัดแปลงพิเศษหรือ
เฉพาะเจาะจงเพื่อบุคคลกลุ่มหนึ่งกลุ่มใด
โดยเฉพาะ

อารยสถาปัตย์ หรือการออกแบบที่เป็น
สากล เป็นการออกแบบที่คำนึงถึงการใช้งาน
การใช้ให้คุ้มค่า สมประโยชน์ ครอบคลุมสำหรับ
ทุกคน โดยเริ่มต้นจากการคิดว่าทำอะไร
คนประเภทต่างๆ จึงจะมีโอกาสมาใช้ได้อย่าง
เท่าเทียมกัน เช่น คนสูงอายุ คนป่วย สตรีตั้ง
ครรภ์ คนแคระ เด็กเล็ก ที่มากับรถเข็นเด็ก
คนพิการประเภทต่างๆ ไม่ว่า ตาบอด หูหนวก
แขนขา ร่างกายพิการ คนพิการทางปัญญา
ทางจิต คนที่อ่านหนังสือไม่ออก ฯลฯ

ถึงแม้บุคคลเหล่านั้น จะมีข้อจำกัดทาง
ร่างกาย ทางปัญญา ทางจิตใจ แต่ก็เป็นบุคคล
ในสังคม สังคมจึงควรรับผิดชอบดูแล ให้
สามารถอยู่ในสังคมร่วมกับบุคคลทั่วไป ได้
อย่างมีความสุขตามอัตภาพของแต่ละคน
เช่น การจัดให้มีทางลาดขึ้นลงทางเท้า และ
อาคารสถานที่สาธารณะต่างๆ ให้กับผู้พิการ
ที่ใช้รถเข็น หรือรถล้อพิ้นนำทางเดินสำหรับ
คนตาบอด ทั้งนี้ ก็เพื่อให้พวกเขาสามารถใช้
ชีวิตทำกิจกรรมภายนอกบ้านได้โดยสะดวก

และปลอดภัย

แน่นอน จากรายงานเล่มนี้นักวิจัยจะมีการ
รับลูกจากสภาพัฒน์ของรัฐบาลรับผิดชอบในหน่วย
งานต่างๆ นำไปขับเคลื่อนสู่การใช้งานจริงเพื่อ
พัฒนาสังคมให้สู่การพัฒนาอย่างเท่าเทียมกัน
และยั่งยืนสำหรับมนุษย์ทุกเพศทุกวัยและทุก
สถานะในสังคมไทย โดยเฉพาะในเมืองหลวง
อย่าง กรุงเทพมหานคร ที่จะเป็นแม่แบบ
ขับเคลื่อนให้จังหวัดอื่นๆ ในเมืองไทย

การออกแบบที่เป็นสากล : รูปธรรมของสังคมเสมอภาค

สำหรับสถานการณ์การออกแบบที่เป็น
สากลในสังคมไทย แนวคิดการออกแบบที่เป็น
สากลเริ่มมีการขับเคลื่อนจากจุดประสงค์
เพื่อการจัดอุปสรรคต่อผู้พิการสอดคล้องกับ
การพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิและ
ความเท่าเทียมของผู้พิการในการใช้ชีวิต เช่น
รัฐธรรมนูญ ปี 2540 พระราชบัญญัติฟื้นฟู
สมรรถภาพผู้พิการ พ.ศ. 2534 พระราชบัญญัติ

ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และขยายเข้าสู่กลุ่มเป้าหมายอื่น ได้แก่ กฎหมายเกี่ยวกับการก่อสร้างอาคารที่สร้างหลังปี 2548 พระราชบัญญัติการประกอบกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2544 ที่กำหนดให้มีการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกในการใช้บริการโทรคมนาคมสาธารณะแก่ผู้พิการ เด็ก ผู้สูงอายุ

ประกอบกับองค์การสหประชาชาติ (UN) ได้กำหนดปฏิญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนโดยประเทศไทยได้ให้สัตยาบันต่ออนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (Convention on the Rights of Persons with Disabilities : CRPD) เมื่อวันที่ 29 ก.ค. 2551 ทำให้หน่วยงานภาครัฐได้ออกกฎหมายและระเบียบต่างๆ เพื่อส่งเสริมการออกแบบและจัดสภาพแวดล้อมให้ทุกคนสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ การดำเนินการออกแบบที่เป็นสากลในประเทศไทย

ปรเมธี วัฒนศิริ เลขาธิการ สศช. กล่าวว่า การออกแบบที่เป็นสากล (Universal Design: UD) เป็นแนวคิดเพื่อการสร้างสังคมให้น่าอยู่ส่งเสริมคุณค่าความเป็นมนุษย์ให้สามารถดำรงชีวิตได้สามารถพึ่งพาตนเองให้มากที่สุด ภายใต้ข้อจำกัดของมนุษย์ที่แตกต่างกัน โดยยึดเพศหรือความครบองค์ประกอบของร่างกาย คุณสามารถใช้การ

ออกแบบสิ่งต่างๆ ให้เอื้อต่อการดำรงชีวิตของคนแต่ละกลุ่มได้

“ประเทศไทยได้มีการดำเนินการออกแบบที่เป็นสากล มุ่งเน้นรูปแบบการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสถาปัตยกรรม อาคาร สถานที่และบริการสาธารณะเพื่อเป็นช่องทางสนับสนุนให้เข้าถึงและมีส่วนร่วมในกิจกรรม อย่างไรก็ตาม การกระจายไปในกฎหมาย ระเบียบและมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบที่เป็นสากล ยังมีความชัดเจนไม่มากนัก

“อย่างไรก็ตาม สำหรับการดำเนินการที่เป็นรูปธรรมที่ผ่านมา ในแต่ละด้านนั้น ด้านอาคาร สถานที่สาธารณะ หน่วยงานรัฐต่างๆ ได้จัดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสถานที่ 5 ด้าน ได้แก่ ทางลาด ที่จอดรถ ห้องน้ำ ป้ายสัญลักษณ์ และบริการข้อมูล ในสถานที่ราชการ ที่ทำการองค์กรปกครองท้องถิ่น สถาบันการศึกษา โรงพยาบาล สถานี ตำรวจ และสถานที่สาธารณะ อาทิ พิพิธภัณฑ์สวนสาธารณะ อุทยานแห่งชาติสถานที่ท่องเที่ยว ฯลฯ โดยมีการรายงานสถานที่ราชการ ปรับปรุงแล้ว 22,259 แห่ง จาก 43,025 แห่ง”

เลขาธิการสภาพัฒน์ ขยายความว่า การออกแบบที่เป็นสากล ด้านระบบขนส่งสาธารณะ ด้านข้อมูลข่าวสารและการสื่อสารโทรคมนาคม

ด้านสาธารณสุขและอุปกรณ์ช่วยเหลือ ได้มีการขับเคลื่อนและพัฒนาอย่างต่อเนื่องอย่างรอบคอบและใส่ใจเพื่อคุณประโยชน์สูงสุดของประชาชนทุกคน

- ด้านระบบขนส่งสาธารณะ

มีการดำเนินงานที่สำคัญ ได้แก่ (1) โครงการนำร่องภายใต้แนวคิด “สะดวก ปลอดภัย คุ้มค่า ยุคใหม่ ใส่ใจคนพิการ” ของกระทรวงคมนาคม เพื่อเป็นหน่วยงานต้นแบบปรับปรุงสภาพแวดล้อมและจัดให้มีอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการคนพิการ

(2) การออกแบบและจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในสถานีรถไฟฟ้า BTS และ MRT ได้แก่ ที่จอดรถสำหรับคนพิการ ทางลาด และ/หรือ Guiding Block ลิฟต์ห้องนำคนพิการ โทรศัพท์สำหรับคนพิการ ป้ายบอกทางและสัญญาณเตือน จุดยึดรถเข็นและจุดจอดรถเข็นคนพิการ จอแสดงข้อมูลข่าวสารสำหรับผู้โดยสาร พร้อมทั้งมีเจ้าหน้าที่ประจำจุดให้บริการแก่คนพิการ

(3) การปรับปรุงตู้ขึ้นรถไฟเพื่อคนพิการ เป็นรถขึ้นสองนั่งปรับอากาศโดยจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวก

(4) การทำบันทึกความร่วมมือของหน่วยงานและสถาบันการศึกษาและสำรวจสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ บริเวณป้ายหยุดรถประจำทาง ทางเดินทางเท้า ทางลาดเชิงสะพาน ในเส้นทางหลัก 20 สาย จำนวน 1,234 ป้าย โดยได้มีการปรับปรุงทางลาดเชิงสะพาน ป้ายรถเมล์ รวมทั้งประสานกับหน่วยงานในการเร่งปรับปรุงถนน สะพาน ให้มีมาตรฐานที่รถเข็นสามารถผ่านได้ และทดลองปรับปรุงรถประจำทางเก่าให้รองรับผู้พิการและผู้สูงอายุ โดยมีแผนจะปรับปรุง 668 คัน (รถธรรมดา 500 คัน และรถปรับอากาศ 168 คัน) รวมทั้งจัดซื้อรถเมล์ NGV ขนาด 489 คัน ที่มีข้อกำหนดคุณลักษณะของอุปกรณ์ด้านความปลอดภัยและการอำนวยความสะดวกให้กับคนพิการบนรถโดยสาร

(5) การจัดรถบริการสำหรับผู้พิการและ

ผู้สูงอายุที่ไร้รถเข็น 30 คัน ของ กทม. ร่วมกับ บริษัทกรุงเทพนครคม รวมทั้งการศึกษา และดัดแปลงรถแท็กซี่ TOYOTA INNOVA เป็นรถแท็กซี่ต้นแบบของสถาบันเทคโนโลยี พระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง เป็นต้น

- ด้านข้อมูลข่าวสารและการสื่อสารโทรคมนาคม

สำหรับด้านข้อมูลข่าวสารและการสื่อสาร โทรคมนาคม กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจ และสังคมมีการสนับสนุนการขอรับ หรือขอรับ อุปกรณ์และเครื่องมือเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร และเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก สำหรับคนพิการ เพื่อความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้มากขึ้น ได้แก่

(1) สนับสนุนการจัดหาตู้สื่อสาร

(Thai Telecommunication Relay Service: TTRS) เพื่ออำนวยความสะดวก และเป็นการลดช่องว่างทางการสื่อสาร สำหรับคนพิการทางการได้ยิน

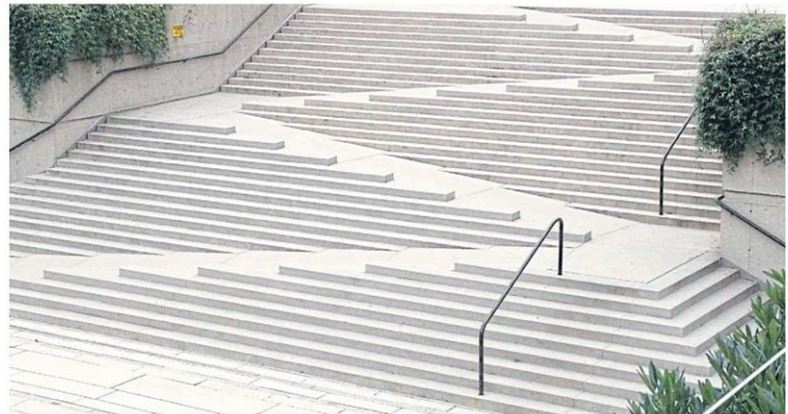
(2) จัดทำเว็บไซต์เพื่อให้ผู้พิการ ทางการมองเห็นด้วยการจัดเว็บไซต์ ในรูปแบบ The World Wide Web Consortium W3C

(3) จัดทำโปรแกรม Thai Accessible Places เพื่อใช้เป็นศูนย์กลางในการ แจ้งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสถานที่ที่มี สิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานที่ เอื้อต่อคนพิการและไม่เอื้อต่อคนพิการเพื่อให้ ประชาชนสามารถเรียกดูข้อมูลประกอบการ วางแผนและตัดสินใจไปใช้บริการ

(4) ร่วมมือกับ ThaiWebAccessibility.com ในการให้ความรู้กับเด็ก คนพิการ ผู้สูงอายุ ในการใช้งานคอมพิวเตอร์ รวมถึงการฝึกอบรม และเผยแพร่ การพัฒนาเว็บไซต์ที่ทุกคนเข้า ถึงและใช้ประโยชน์ รวมทั้งจัดตั้ง ICT ชุมชน เพื่อให้เกิดความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูล ข่าวสารโดยไม่ต้องเดินทางเข้าเมืองอีกด้วย

- ด้านการศึกษาและฝึกอบรม

ปัจจุบันการจัดการศึกษาและฝึกอบรม สำหรับผู้พิการยังเป็นการจัดสถานศึกษาเฉพาะ กลุ่มมากกว่าการจัดโดยรวมโดยเฉพาะการ

ศึกษาระดับพื้นฐาน ทำให้สถานศึกษาส่วนใหญ่ ยังไม่มีการปรับสภาพแวดล้อม ส่วนสถาบัน อุดมศึกษาได้เริ่มจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวก ขั้นพื้นฐาน 5 ด้าน อาทิ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ฯลฯ อย่างไรก็ตาม การประยุกต์การจัดการเรียน การสอนเพื่อคนทุกกลุ่ม ตลอดจนมีอุปกรณ์ การเรียนการสอนที่ทุกคนเข้าถึงได้ยังไม่มี ความชัดเจนเท่าที่ควร

- ด้านสาธารณสุขและอุปกรณ์ช่วยเหลือ

นอกเหนือจากการผลักดันให้สถาน พยาบาลของรัฐมีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน ครบทั้ง 5 ด้าน ยังมีระบบการติดตาม ตรวจสอบมาตรฐานอาคาร รวมถึงมีการแสดง ผลการตรวจสอบอย่างชัดเจนเผยแพร่สู่ สาธารณะ การสนับสนุนด้านอุปกรณ์ช่วยเหลือ ต่างๆ ประมาณ 50 รายการ ตลอดจนสิทธิ ประโยชน์การรักษาพยาบาลเพื่อลดอุปสรรค และยกระดับคุณภาพชีวิตให้ผู้พิการ/ผู้สูงอายุ สามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างปกติ มากขึ้น ความต้องการและการเข้าถึงสถานที่ สาธารณะและบริการของผู้พิการ

ความร่วมมือกับศูนย์วิจัยเพื่อ การพัฒนาสังคมและธุรกิจ (SAB)

สำหรับความต้องการและเข้าถึงบริการ สาธารณะที่สามารถใช้การออกแบบมาสนับสนุน ได้นั้น สศช. ร่วมกับศูนย์วิจัยเพื่อการพัฒนา สังคมและธุรกิจ (SAB) สำนวจความต้องการ ของกลุ่มผู้พิการ 3 ประเภท คือ ผู้พิการ

ทางการเคลื่อนไหว ผู้พิการทางการมองเห็น และผู้พิการทางการได้ยิน จำนวน 1,184 คน ในพื้นที่กรุงเทพฯ และปริมณฑล เชียงใหม่ นครราชสีมา ชลบุรี และสงขลา ในระหว่าง เดือน ก.ย.-ต.ค. 2559

ในข้อมูลการสำรวจ พบว่า ผู้พิการมี ความต้องการมากที่สุด 5 ด้าน ได้แก่ อาคาร สถานที่สาธารณะ ระบบขนส่งสาธารณะ ข้อมูลข่าวสารและการสื่อสารโทรคมนาคม การศึกษาและฝึกอบรม ด้านสาธารณสุข และอุปกรณ์ช่วยเหลือ

(1) โดยด้านอาคาร สถานที่สาธารณะ ผู้พิการมีความต้องการเข้าถึงอาคาร สถานที่ สาธารณะต่างๆ 79.7% โดยต้องการเข้า ถึงสถานพยาบาลมากที่สุด รองลงมาเป็น สถาบันการเงิน และสถานศึกษา โดยผู้พิการ สามารถเข้าถึงสถานพยาบาลในระดับที่ ต้องการมากที่สุด แม้ว่าผู้พิการส่วนใหญ่จะ สามารถเข้าถึงอาคารสถานที่ต่างๆ ได้ แต่ การเข้าถึงในระดับที่ต้องการหรือจำเป็นยังมี สัดส่วนไม่มากนัก

(2) ด้านระบบขนส่งสาธารณะ ผู้พิการ ต้องการระบบขนส่งสาธารณะ 66.3% โดยรถ ขนส่งสาธารณะที่มีความต้องการมากที่สุดคือ รถประจำทาง/รถตู้ รถรับจ้าง (มอเตอร์ไซด์/ แท็กซี่) และรถไฟฟ้า

ทั้งนี้ กลุ่มผู้พิการทางการเคลื่อนไหวมี ความต้องการด้านสาธารณะน้อยที่สุด เนื่องจาก มีความยากลำบากในการเข้าถึงทำให้ไปใช้ รถส่วนบุคคลซึ่งการศึกษาของสำนักนโยบาย และแผนการขนส่งและจราจร (2558) และ สำนักงานปลัดกระทรวงคมนาคม (2558) ใน

การสำรวจการเข้าถึงการขนส่งสาธารณะ ยังพบข้อจำกัดและอุปสรรคในการเดินทางผ่านขนส่งสาธารณะ ได้แก่ การเชื่อมต่อกับขนส่งสาธารณะอื่น มีอุปสรรค เช่น ขาดทางลาดระหว่างสถานีกับป้ายรถเมล์ หรือพื้นที่นอกสถานี การให้ข้อมูลด้านอักษรเบรลล์ไม่มีหรือไม่เพียงพอในสถานีบริการทุกรูปแบบ การติดตั้งและให้บริการไม่มีประสิทธิภาพตามที่ระบุไว้ในกฎกระทรวงหรือมาตรฐานแนะนำ เช่น มีทางลาดแต่มีความชันไม่ได้มาตรฐาน ไม่มีราวจับ หรือขานพักท้องน้ำที่แคบ ฯลฯ รวมทั้งยังขาดลิฟต์ในสถานีรถไฟฟ้างางแห่ง เป็นต้น

(3) ความต้องการด้านข้อมูลข่าวสารและการสื่อสารโทรคมนาคม กระทรวงดิจิทัล

เพื่อเศรษฐกิจและสังคม มีการสนับสนุนการขอยืมหรือขอรับอุปกรณ์และเครื่องมือเทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสาร และเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ เพื่อความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้มากขึ้น ได้แก่ 1.สนับสนุนการจัดหาผู้สื่อสาร (Thai Telecommunication Relay Service: TTRS) เพื่ออำนวยความสะดวก และเป็นการลดช่องว่างทางการสื่อสารสำหรับคนพิการทางการได้ยิน 2.จัดทำเว็บไซต์เพื่อให้ผู้พิการทางการมองเห็นด้วยการจัดเว็บไซต์ในรูปแบบ The World Wide Web Consortium W3C 3.จัดทำโปรแกรม Thai Accessible Places เพื่อใช้เป็นศูนย์กลางในการแจ้งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสถานที่ที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานที่เอื้อต่อคนพิการและไม่เอื้อต่อคนพิการเพื่อให้ประชาชนสามารถเรียกดูข้อมูลประกอบการวางแผนและตัดสินใจไปใช้บริการ และ 4.ร่วมมือกับ ThaiWebAccessibility.com ในการให้ความรู้กับเด็ก คนพิการ ผู้สูงอายุในการใช้งานคอมพิวเตอร์ รวมถึงการฝึกอบรมและเผยแพร่ การพัฒนาเว็บไซต์ที่ทุกคนเข้าถึงและใช้ประโยชน์ รวมทั้งจัดตั้ง ICT ชุมชนเพื่อให้มีความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารโดยไม่ต้องเดินทางเข้าเมืองอีกด้วย

(4) ด้านการศึกษาและฝึกอบรม ปัจจุบันการจัดการศึกษาและฝึกอบรมสำหรับผู้พิการยังเป็นการจัดสถานศึกษาเฉพาะกลุ่มมากกว่าการจัดโดยรวมโดยเฉพาะ การศึกษาขั้นพื้นฐาน ทำให้สถานศึกษาส่วนใหญ่ยังไม่มีการปรับสภาพแวดล้อม ส่วนสถาบันอุดมศึกษาได้เริ่มจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน

5 ด้าน อาทิ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ฯลฯ อย่างไรก็ตาม การประยุกต์การจัดการเรียนการสอนเพื่อคนทุกกลุ่ม ตลอดจนมีอุปกรณ์การเรียนการสอนที่ทุกคนเข้าถึงได้ยังไม่มีความชัดเจนเท่าที่ควร

(5) ด้านสาธารณสุขและอุปกรณ์ช่วยเหลือ นอกเหนือจากการผลักดันให้สถานพยาบาลของรัฐมีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานครบทั้ง 5 ด้าน ยังมีระบบการติดตาม ตรวจสอบมาตรฐานอาคาร รวมถึงมีการแสดงผลการตรวจสอบอย่างชัดเจนเผยแพร่สู่สาธารณะ การสนับสนุนด้านอุปกรณ์ช่วยเหลือต่างๆ ประมาณ 50 รายการ ตลอดจนสิทธิประโยชน์การรักษาพยาบาล เพื่อลดอุปสรรคและยกระดับคุณภาพชีวิตให้ผู้พิการ/ผู้สูงอายุสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างปกติมากขึ้น ความต้องการและการเข้าถึงสถานที่สาธารณะและบริการของผู้พิการ

เลขาธิการ สศช. กล่าวว่า จากการสำรวจนั้น พบข้อจำกัดและอุปสรรคในการดำเนินการออกแบบที่เป็นสากลว่า แม้จะมีกฎหมายและนโยบายในการผลักดันการออกแบบที่เป็นสากลเพื่อลดอุปสรรคการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ของทุกกลุ่ม ไม่แตกต่างจากต่างประเทศมากนัก แต่การดำเนินงานยังไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างทั่วถึงเพียงพอ สะท้อนจากการเข้าถึงบริการของผู้พิการได้ในระดับที่ต้องการยังมีไม่มากนัก

สอดคล้องกับรายงานการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2555-2559 (ระยะครึ่งแผน

แรก) พบว่า ผู้พิการสามารถเข้าถึงหน่วยงานรัฐและองค์กรปกครองท้องถิ่นได้ ในระดับปานกลาง ขณะที่ด้านเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวกสารสนเทศ อุปกรณ์และเครื่องช่วยฟัง และรถโดยสารเข้าถึงได้น้อย และเครื่องบินและรถไฟเข้าถึงได้น้อยที่สุด

โดยข้อจำกัดและอุปสรรคสำคัญนั้น พบว่าเกิดจาก (1) การขาดการตรวจสอบและกำหนดมาตรฐานที่ชัดเจน การติดตั้งและการให้บริการที่ไม่มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับที่ระบุไว้ในกฎกระทรวงหรือมาตรฐานแนะนำ เนื่องจากการกำหนดมาตรฐานก่อสร้างอาคารที่ยังมีความชัดเจนในรายละเอียดไม่มากพอ รวมทั้ง ขาดระบบติดตาม ตรวจสอบ และดูแลรักษาที่สม่ำเสมอทำให้อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกชำรุดเสียหายและใช้งานไม่ได้จริง

(2) ทักษะคิดต่อการออกแบบที่เป็นสากลไม่ถูกต้อง สังคมยังขาดการรับรู้ และความเข้าใจที่ถูกต้อง ทำให้ไม่เห็นความสำคัญของการออกแบบที่เป็นสากลและพิจารณาว่าเป็นเรื่องการเพิ่มค่าใช้จ่ายและการลงทุน ส่งผลต่อการได้รับความร่วมมือที่มีอยู่อย่างจำกัด อาทิ ภาคธุรกิจที่ยังจำกัดในธุรกิจขนาดใหญ่ ทั้งนี้ การศึกษาของ GTZ และองค์การผู้พิการระหว่างประเทศประมาณค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น เพียงร้อยละ 1-2 หากมีการกำหนดในระหว่างการวางแผนและก่อสร้าง แต่จะมีต้นทุนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญจากสภาพแวดล้อมที่ทำให้เข้าถึงได้จำกัดทำให้ผู้พิการต้องพึ่งพิงผู้อื่น รวมถึงบรรทัดฐานไปสู่ความยากจน และประชาชนส่วนหนึ่งยังขาดความตระหนักทำให้เข้าใช้หรือกีดขวางสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนเฉพาะกลุ่ม เช่น การเข้าไปใช้ที่จอดรถของผู้พิการ การวางของทับ/กีดขวางทางเท้าสำหรับผู้พิการ

(3) ข้อจำกัดด้านสภาพบังคับและกฎหมาย โดยอาคารสถานที่ก่อสร้างก่อนการออกกฎระเบียบต่างๆ ทำให้มีความยากลำบาก ด้านสภาพบังคับที่จะให้มีการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ ยังมีข้อจำกัดด้านกฎหมายในการจัดบริการ เช่น ขาดการกำหนดเป็นมาตรฐานการก่อสร้างอาคารที่

ชัดเจน (Code of Conduct) ซึ่งจะช่วยให้ง่ายแก่การทำความเข้าใจและออกแบบได้ถูกต้องตามมาตรฐานมากขึ้น และกรณีจดทะเบียนรถบริการดัดแปลงเพื่อเอื้อต่อการยกรถผู้พิการยังขาดกฎหมายรองรับทำให้เอกชนไม่สามารถเข้ามาดำเนินการได้

(4) การขาดเจ้าหน้าที่ที่ได้รับการฝึกอบรม แม้การออกแบบที่เป็นสากลจะทำให้คนส่วนใหญ่เข้าถึงและใช้งานได้ แต่ผู้ใช้บริการที่มีความพิการหรือข้อจำกัดที่หลากหลาย รวมทั้งพื้นที่บางแห่งมีข้อจำกัด จำเป็นต้องมีเจ้าหน้าที่ที่ได้รับการอบรมและมีความเข้าใจ

ความต้องการของผู้พิการในการช่วยเหลือหรือสามารถปรับวิธีหรือเทคนิคการให้บริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(5) การมีส่วนร่วมของผู้พิการยังมีอยู่อย่างจำกัด ทำให้การออกแบบที่เป็นสากลไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการได้ ครบถ้วนและตรงจุด อาทิ การจัดตั้งเคาน์เตอร์ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลเพื่อคนพิการ แต่ความเป็นจริงแล้วผู้พิการต้องการเข้าถึงข้อมูลผ่านช่องทางเลือกอื่นๆ ที่มากขึ้น เช่น เว็บไซต์และสื่อสิ่งพิมพ์สำหรับผู้พิการทางสายตาซึ่งยังมีจำกัด ด้านสาธารณสุขยังขาด

การออกแบบเวชภัณฑ์ที่คำนึงถึงการใช้งานของผู้พิการหรือผู้สูงอายุ (ฉลาก รูปทรง ผลิตภัณฑ์) ทำให้ไม่สามารถแยกแยะยาหรือเวชภัณฑ์ส่งผลให้เกิดอันตรายหรือเสียชีวิตได้ เป็นต้น

ปรเมธี เลขานุการ สศช. กล่าวว่า จากการร่วมกับ SAB ทำการสำรวจครั้งนี้ ได้มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาการออกแบบที่เป็นสากลให้สามารถรองรับความต้องการของคนแต่ละกลุ่มได้มากขึ้น ดังนี้

(1) การพัฒนาระบบมาตรฐานและกลไกติดตามตรวจสอบ โดยจัดทาระบบมาตรฐานที่มีความชัดเจนทั้งมาตรฐานการก่อสร้าง (Code of Conduct) การพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์โดยนำตัวชี้วัดมาตรฐานสำคัญ อาทิ มอก. มาพัฒนาโดยเพิ่มเติม การออกแบบเพื่อการใช้งานของคนทุกกลุ่มเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของมาตรฐานดังกล่าว ฯลฯ เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการก่อสร้างหรือสร้างผลิตภัณฑ์ต่างๆ ในมาตรฐานเดียวกันและง่ายต่อการติดตามตรวจสอบ

(2) การสร้างความรู้และทัศนคติที่ถูกต้องโดยรณรงค์และประชาสัมพันธ์กิจกรรมเพื่อสร้างความรับรู้และทัศนคติที่ดีต่อแนวคิดการออกแบบเพื่อคนทุกกลุ่มในวงกว้าง การปลูกฝังให้ตระหนักถึงประโยชน์และความจำเป็นการสอดแทรกเนื้อหาของแนวคิดไว้ในเนื้อหา การเรียนการสอน ตลอดจนกำหนดเป็นหลักสูตรเฉพาะในวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง อาทิ สถาปัตยกรรม หรือวิชาที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบผลิตภัณฑ์

(3) การบูรณาการร่วมกันทุกภาคส่วนโดยจัดทำแผนบูรณาการเพื่อให้เกิดการประสานงานและสนับสนุนกัน เนื่องจากการออกแบบที่เป็นสากลเป็นเรื่องที่ต้องวางแผนระยะยาวและมีความเชื่อมโยงที่ต้องประสานร่วมมือกัน เช่น อาคารสถานที่ที่กั้นระบบการคมนาคมขนส่ง หรือการศึกษาเกี่ยวกับการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่สามารถใช้เทคโนโลยีเข้ามารองรับการดำเนินงานจึงต้องสอดรับและกันไปในทิศทางเดียวกัน

(4) การส่งเสริมภาคธุรกิจเพื่อจัดสิ่งอำนวยความสะดวกและสร้างนวัตกรรมการออกแบบ

สินค้าและบริการเพื่อคนทุกกลุ่ม โดย
ประชาสัมพันธ์และให้การรับรองสถานที่ สินค้า
บริการของธุรกิจที่มีดำเนินการออกแบบเพื่อ
คนทุกกลุ่มให้เป็นทางเลือกและเพิ่มจำนวน
ของผู้ใช้บริการสนับสนุนการทำธุรกิจภายใต้
แนวคิดการออกแบบเพื่อคนทุกกลุ่มโดยนำ
ค่าใช้จ่ายการปรับสภาพแวดล้อมมาลดหย่อน
ภาษีส่งเสริมการแข่งขันออกแบบผลิตภัณฑ์
เพื่อพัฒนาการออกแบบผลิตภัณฑ์ตลอด
จนให้ความรู้ภาคธุรกิจเห็นประโยชน์และ
ตระหนักถึงการยกระดับสินค้าบริการ และเพิ่ม
ความสามารถในการแข่งขัน

(5) การรวบรวมและพัฒนากฎหมายที่
เกี่ยวข้องเพื่อเป็นกลไกผลักดัน โดยรวบรวม
กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการออกแบบ
ที่เป็นสากล และพัฒนาให้เป็นกฎหมายฉบับ
เดียวและแบ่งออกเป็นหมวดหมู่เพื่อเป็นกลไก
ผลักดันการดำเนินงาน ให้สอดคล้องเป็น
มาตรฐานเดียวกัน รวมทั้งสร้างความเข้าใจต่อค
นในสังคม สามารถหยิบยกและนำไปใช้ได้
สะดวกมากขึ้น

หัวใจสำคัญการออกแบบที่เป็นสากลหรืออารยสถาปัตย์ (Universal Design)

“สะดวก ปลอดภัย เป็นธรรม ทั้งถึง และเท่าเทียม” การออกแบบที่เป็นสากล เริ่มเป็นกระแสการออกแบบแรกๆ มีแนวคิดในการออกแบบพิเศษเพื่อมุ่งใช้สำหรับบุคคลทุพพลภาพโดยเฉพาะ คือเป็นการออกแบบเพื่อปรับแก้ไขหรือกำจัดสิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อผู้ทุพพลภาพ เมื่อปีประมาณปี 1990 สมาคมมาตรฐานแห่งชาติของสหรัฐอเมริกาได้ออกกฎหมายคนพิการ (The American Disabilities Act) ขึ้นเพื่อกำจัดอุปสรรคต่อผู้พิการโดยรับรองสิทธิของผู้พิการให้ทัดเทียมกับคนทั่วไป เนื่องจากจำนวนของผู้พิการมีมากขึ้น และสิ่งของเครื่องใช้ที่มีอยู่ก็เป็นอุปสรรคสำหรับคนเหล่านั้น

แต่ต่อมาได้มีแนวคิดด้านการออกแบบจะทำให้เกิดความแปลกแยกระหว่างบุคคลปกติ กับบุคคลทุพพลภาพ แนวคิด Universal Design ควรจะเป็นเพื่อความทัดเทียมมิได้แบ่งแยกเฉพาะบุคคลประเภทใดประเภทหนึ่ง เป็นการออกแบบเพื่อมุ่งใช้ให้กับบุคคลทุกเพศทุกวัย ทั้งที่เป็นบุคคลปกติและบุคคลทุพพลภาพ ความหมาย Universal Design ที่สรุปกันน่าจะเป็น “การออกแบบเพื่อทุกคน”

หลักเกณฑ์ของการออกแบบที่เป็นสากลหรืออารยสถาปัตย์ มี 7 ประการ

1.เสมอภาค (Equitable use)

การใช้งานได้กับทุกคนในสังคมอย่างเท่าเทียมกันไม่มีการแบ่งแยกและเลือกปฏิบัติ เช่น การติดตั้งตู้โทรศัพท์

สาธารณะสองระดับ ระดับทั่วไปสำหรับผู้ใหญ่ หรือคนที่นั่งรถเข็นใช้ได้

2.ยืดหยุ่น (Flexibility in use)

ใช้งานได้กับผู้ที่ถนัดซ้าย และขวาหรือปรับสภาพความสูงต่ำขึ้นลงได้ตามความสูงของผู้ใช้

3.เรียบง่ายและเข้าใจได้ดี (Simple and intuitive)

เช่น มีภาพหรือคำอธิบายที่เรียบง่าย สำหรับคนทุกประเภทไม่ว่าจะมีความรู้ระดับไหน อ่านหนังสือออกหรือไม่ อ่านภาษาต่างประเทศได้หรือไม่ หรืออาจใช้รูปภาพเป็นสัญลักษณ์สากล สื่อสารให้เข้าใจได้ง่าย ฯลฯ

4.มีข้อมูลพอเพียง (Perceptible information)

มีข้อมูลง่ายสำหรับประกอบการใช้งานที่พอเพียง

5.ทนทานต่อการใช้งานที่ผิดพลาด (Tolerance for error)

เช่น มีระบบป้องกันอันตรายหากมีการใช้ผิดพลาด รวมทั้งไม่เสียหายได้โดยง่าย

6.พุนแรงกาย สะดวกและไม่ต้องออกแรง (Low physical effort)

7.ขนาด และสถานที่ที่เหมาะสม (Size and space for approach and use)

ใช้งานในเชิงปฏิบัติได้ โดยคิดออกแบบเผื่อสำหรับคนร่างกายใหญ่โต คนที่เคลื่อนไหวร่างกายยาก คนพิการคนชรา